

**GINKO BILOBA O'SIMLIGINING BOTANIK TAVSIFI,
TARQALISHI VA AHAMIYATI**

Andijon davlat pedagogika instituti biologiya yo'nalishi talabasi

Fozilova Ominaxon Zokirjon qizi

djdodbkebkwxojwxojhd@gmail.com

Abstract: This article discusses the morphology, botanical description, distribution, and importance of the ginkgo biloba plant. Ginkgo biloba is an open-seeded plant. It can be used in landscaping. It is a beautiful plant that is resistant to fungal diseases, insects, and air pollution.

Keywords: Ginkgo biloba, silver fruit, silver apricot, jurassic, cretaceous, tertiary, evergreen tree.

Аннотация: В этой статье описаны морфология, ботаническое описание, распространение и значение растения гинкго двулопастный. Гинкго двулопастный - растение с открытыми семенами.

Ключевые слова: гинкго двулопастный, плоды серебристые, слива серебристая, юра, мел, третичный период, вечное дерево.

Ginkgoales hozir Ginkgoaceae degan atigi bitta oilani o'z ichiga oladi, bu oilaning birdan-bir vakili ginkgo (Ginkgo biloba) dir. O'tmish geologik davrlarda bu tartib anchagina formalarga ega bo'lib, Ginkgo biloba hozir yovvoyi holda uchramaydi va Xitoy bilan Yaponiyada, shuningdek, G'arbiy Yevropaning botanika bog'larida ko'plab o'stiriladigan madaniy o'simlik sifatidagina ma'lum. Bu o'simlik 1960-yilda fanga ma'lum bo'lgan. 1712-yilda esa Gollandiyaning Yaponiyadagi elchixonasining tabibi B. Kempfer tomonidan unga ginkgo, yaponchadan tarjima qilinganda "kumush o'rik" yoki "kumush meva" deb nom bergan. Yaponiya bozorlarida uning iste'mol qilinadigan urug'ini shunday deyishgan. Ginkgoni bo'yi 30 m va undan undan ham balandroq, tanasining diametri 3 metrdan ortiqroq keladigan yirik daraxt. Yoshligida piramidasimon ko'rinishda bo'ladi. Yon shoxlari deyarli to'g'ri burchak hosil qilib

chiqadi. Po'stlog'i kulrang tusda, g'adir-budur. Ginkgo (Ginkgo biloba) -ochiq urug'li o'simliklar bo'limining ginkgodoshlar oilasiga mansub hozirgi yagona vakili. Daraxtning yosh niholi ba'zi nina bargli daraxtlarga o'xshab ketadi, ammo bora-bora tashqi ko'rinishdan terak tusini oladi. Barglari bandli, yelpig'ichsimon, o'rtasida o'yig'i bor, kuzda to'kiladi. Bargining chetlari tekis, egri-bugri yoki bir oz kesilgan bo'lib, uchlari ikki pallaga bo'lingan, barg bandi 10 - 12 sm uzunlikda. Ginkgo barg tashlovchi daraxtdir. Gullari mayda va ko'rimsiz. May - iyun oylarida gullaydi, oktyabr - noyabr oylarida meva beradi. Mevasi cho'ziq tuxumsimon bo'lib, olxo'ri mevasiga o'xshab, qo'lansa hidli bo'ladi. Ochiq urug'li o'simliklar ichida ginkgoda harakatchan spermatozoidlar borligini birinchi marotaba yapon olimi S. Xiraze 1896-yili Tokio universitetining botanika laboratoriyasida aniqlangan. Ginkgo madaniylashtirilgan daraxt. U o'zining chiroyli va yirik barglari bilan eng manzarali o'simliklar qatorida turadi. Ginkgo ikki uyli o'simlik, erkak va urg'ochi gullari kichikroq kuchalalarga to'plangan. Ginkgo biloba o'simligining tarqalishi: Ginkgo biloba tabiiy holatda faqatgina Xitoyning janubiy-sharqiy hududlarida yovvoyi holda uchraydi. Biroq inson tomonidan uni ko'plab hududlarga, ayniqsa: Yaponiya, Koreya, AQSh, Yevropa mamlakatlari, Markaziy Osiyo hududlariga introduksiya qilingan (ya'ni sun'iy ravishda o'tqazilgan). Xitoyda uni qadimdan madaniy, diniy va dorivor ahamiyatga ega daraxt sifatida qadrlashgan. Hozirgi kunda ko'plab bog'lar, xiyobonlar, shahar ko'chalarida manzarali daraxt sifatida keng o'tqaziladi, chunki u ekologik jihatdan toza, chang va tutundan kam zarar ko'radi, sovuqqa, ifloslanishga chidamli.

3. Ginkgo biloba o'simligining ahamiyati :

a) Dorivor ahamiyati: Ginkgo biloba eng mashhur dorivor o'simliklardan biridir. Asosan, uning barglaridan olinadigan ekstraktlar quyidagi maqsadlarda qo'llaniladi: Qon aylanishini yaxshilash: Xususan, miya qon aylanishini yaxshilaydi, bosh miya hujayralarini kislorod bilan ta'minlaydi. Xotira va kognitiv funksiyalarni oshirish: Altsgeymer kasalligi va boshqa demensiya turlarida tavsiya etiladi. Antioksidant xususiyatlari: Erkin radikallar ta'sirini kamaytiradi. Stress va depressiyani kamaytirishga yordam beradi. Ko'zning mashhur kasalliklarida, masalan, glaukomada foydali deb hisoblanadi.

b) Manzarali ahamiyati: Ginkgo biloba barglarining noyob shakli va kuz faslidagi yorqin oltin-sariq rang unga juda baland

dekorativ qiymat beradi. Ko'plab shahar landshaft dizaynida keng qo'llaniladi. c) Ekologik ahamiyati: Ushbu daraxt: Havo ifloslanishiga chidamli, Yomg'ir suvini yaxshi shimadi, Shovqin va changni kamaytiradi, Qushlar va hasharotlar uchun yashash joyini yaratadi. d) Madaniy va tarixiy ahamiyati: Xitoy va Yaponiya madaniyatida Ginkgo uzoq umr ko'rish, sabr-toqat, sadoqat ramzi sifatida qaraladi. Buddist ibodatxonalar va tarixiy obidalarda ko'plab qadimiy Ginkgo daraxtlari uchraydi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Zaxarov V.B..Mamatov S.,Общая биология. М., 2002;
- 2.Chyen-sov Yu.S., Общая цитология, М., 1984;
- 3.Grin N., Staut U., Teylor D., Biologiya, t. 1-3. М., 1990;
- 4.Mavlonov O., Biologiya (Ma'lumotnoma), T., 2003.
- 5.N.Grin va boshq. "Biologiya". 1990y.
- 6.A.S.Troshin va boshq. "Sitologiya". 1970y-.